

КУЛИК М. С.

доктор філософії в галузі 081 право,
доцент кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики,
(Київський університет
інтелектуальної власності та права)

КОНОНОВА В. В.

доктор філософії в галузі 081 право,
Прокурор відділу впровадження
стандартів діяльності прокурорів
управління реформ,
(Департамент кримінальної політики
та захисту інвестицій)

ТИЛЬЧИК В. В.

доктор юридичних наук, професор,
проректор з наукової роботи,
(Київський університету
інтелектуальної власності та права)

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.51>

**ТИПОЛОГІЯ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ
ПРАЦІВНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ
СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

В статті проведено аналіз слідчих ситуацій під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів у сфері їх службової діяльності. Зазначено, що аналіз і систематизація слідчої практики дозволили нам типологізувати слідчі ситуації, які складаються на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів у сфері службової діяльності, залежно від джерела отримання інформації про ознаки такого кримінального правопорушення. До них віднесено слідчі ситуації, обумовлені наявністю інформації про вчинене кримінальне правопорушення, отриманої: в процесі розслідування інших кримінальних правопорушень; у процесі проведення оперативно-розшукових заходів; від громадян; із засобів масової інформації.

Групування здійснено за критерієм співвідношення моменту отримання інформації про протиправну діяльність працівника правоохоронного органу та факту передачі (отримання) неправомірної вигоди за вчинення або невчинення (бездіяльність) службових обов'язків можна виділити слідчі ситуації, щодо яких органом досудового розслідування отримана інформація про: – обіцянку або прохання надати неправомірну вигоду за вчинення або невчинення працівником правоохоронного органу своїх службових обов'язків в інтересах особи, яка обіцяє або пропонує таку вигоду; – передачу неправомірної вигоди за вчинення службових або протиправних дій; – вчинення працівником

правоохоронного органу кримінального правопорушення у сфері службової діяльності та затримання такого працівника на місці кримінального правопорушення в момент передачі неправомірної вигоди; – вчинення кримінального правопорушення цієї категорії та передачу працівнику правоохоронного органу неправомірної вигоди; – численні факти вчинення кримінальних правопорушень, скоєних працівник(ом/ами) правоохоронних органів. А також, за критерієм обізнаності суб'єкта кримінального правопорушення можна виділити слідчі ситуації, за яких: – особа, яка (чекає або знає) про ймовірне вчинення працівником правоохоронного органу кримінального правопорушення у сфері службової діяльності, добровільно повідомляє про це правоохоронні органи та сприяє викриттю правопорушника – працівника правоохоронного органу; – працівник правоохоронного органу (правопорушник) та інші учасники кримінального правопорушення у сфері службової діяльності не володіють інформацією про проведення щодо них оперативно-розшукових заходів і кримінального переслідування; – працівнику правоохоронного органу (правопорушнику) та іншим учасникам кримінального правопорушення у сфері службової діяльності відомо про проведення щодо них оперативно-розшукових заходів і внесення відомостей про подію кримінального правопорушення, вчиненого у сфері службової діяльності.

Ключові слова: *процесуальна форма, правоохоронна діяльність, правоохоронна функція, розслідування кримінальних правопорушень, службова діяльність, посадова особа, кримінально-правова політика, сфера економіки, протидія злочинності, кримінальне провадження.*

Kulyk M. S., Kononova V. V., Tylchyk V. V. Typology of investigative situations during pre-trial investigation of criminal offenses committed by law enforcement officers in the sphere of official activities

The article analyzes investigative situations during the pre-trial investigation of criminal offenses committed by law enforcement officers in the field of their official activities. It is noted that the analysis and systematization of investigative practice allowed us to typify investigative situations that arise at the initial stage of the investigation of criminal offenses committed by law enforcement officers in the field of their official activities, depending on the source of information about the signs of such a criminal offense. These include investigative situations caused by the availability of information about the committed criminal offense, obtained: in the process of investigating other criminal offenses; in the process of conducting operational-search activities; from citizens; from the media.

The grouping was carried out according to the criterion of the ratio of the moment of receipt of information about the illegal activities of a law enforcement officer and the fact of the transfer (receipt) of an illegal benefit for the performance or non-performance (inaction) of official duties. It is possible to distinguish investigative situations in which the pre-trial investigation body received information about: - a promise or request to provide an illegal benefit for the performance or non-performance of official duties by a law enforcement officer in the interests of the person who promises or offers such a benefit; - the transfer of an illegal benefit for the performance of official or illegal actions; - the commission of a criminal offense by a law enforcement officer in the field of official activities and the detention of such an employee at the scene of the criminal offense at the time of the transfer of the illegal benefit; - the commission of a criminal offense of this category and the transfer of an illegal benefit to a law enforcement officer; – numerous facts of criminal offenses committed by law enforcement officers. Also, according to the criterion of the subject of the criminal offense's awareness, investigative situations

can be distinguished in which: – a person who (expects or knows) about the alleged commission of a criminal offense by a law enforcement officer in the field of official activity, voluntarily reports this to law enforcement authorities and contributes to the detection of the offender – a law enforcement officer; – a law enforcement officer (offender) and other participants in a criminal offense in the field of official activity do not have information about the conduct of operational and investigative measures and criminal prosecution against them; – a law enforcement officer (offender) and other participants in a criminal offense in the field of official activity are aware of the conduct of operational and investigative measures against them and the entry of information about the event of a criminal offense committed in the field of official activity.

Key words: *procedural form, law enforcement activities, law enforcement function, investigation of criminal offenses, official activity, official, criminal law policy, economic sphere, combating crime, criminal proceedings.*

Актуальність обрання тематики дослідження. Кожне кримінальне правопорушення – це явище об'єктивної дійсності, якому притаманні певні ознаки. Специфічні ознаки роблять його неповторним соціальним явищем, яке складається з різних способів вчинення, об'єктів злочинного посягання, особистісних якостей суб'єкта тощо. Зі свого боку наявність загальних ознак, обумовлених повторюваністю певних чинників, дозволяє згрупувати їх та виділити типові методики розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень.

Залежність досудового розслідування від обсягу й змісту інформації про злочинну подію та злочинця, від поведінки учасників кримінального провадження й від інших суб'єктивних та об'єктивних обставин називається в криміналістиці ситуаційністю розслідування. Відповідно до сучасних наукових уявлень про предмет криміналістики до нього включається не тільки слідча, а й кримінальна діяльність, яка також має ситуаційну природу [1, с. 157].

Використання ситуаційного підходу у процесі аналізу протиправної діяльності дозволяє здійснити наукову розробку диференційованих методичних рекомендацій, які будуть вказувати на специфічні особливості розслідування кримінальних правопорушень однієї категорії залежно від різних кримінальних ситуацій. Тому дослідження проблем кримінальних ситуацій, виділення їх специфіки та побудова класифікаційної схеми відіграють доволі важливу роль, особливо у вирішенні загальних питань щодо їх застосування у процесі розслідування, оскільки саме кримінальна ситуація обумовлює інформаційну насиченість вихідної слідчої ситуації та може вплинути на весь хід досудового розслідування й розкриття кримінального правопорушення.

Ситуаційність слідчої діяльності вбачається в тому, що в процесі розслідування кримінального правопорушення особа, яка проводить розслідування, неодноразово визначає основні завдання на кожному етапі розслідування, аналізує проміжні результати, окреслює засоби та прийоми виявлення й дослідження доказів. Інакше кажучи, ситуаційність обумовлюється потребою у постійному осмисленні обстановки розслідування. У зв'язку з цим питанню слідчих ситуацій приділяється значна увага як з боку науковців, так і з боку практичних працівників.

Огляд попередніх досліджень та публікацій за напрямом наукового пошуку. Базисом для проведення дослідження стали праці вітчизняних фахівців у галузі кримінального процесу, зокрема: Ю.М. Грошевого, А.Ф. Волобуєва, С.В. Великанова, О.О. Дудорова, В.А. Журавля, О.Н. Колісніченка, В.В. Луцик, В.О. Навроцького, С.М. Стахівського, О.В. Пчеліна, В.М. Шевчук, В.Ю. Шепітька та інших.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, з етимологічної точки зору, ситуація розглядається, як сукупність обставин та умов, що створюють певне становище, викликають певні взаємини людей; стан, обстановка, положення у певний період часу [2]. Але, наголошуючи про визначення слідчої ситуації у криміналістиці, можна з упевненістю стверджувати, що

єдності думок з цього питання не існує. Наприклад, ряд авторів визначає слідчу ситуацію як «сукупність умов, у яких здійснюється розслідування», інші вчені пропонують розуміти під слідчою ситуацією сукупність інформації, яка характеризує стан досудового розслідування кримінального провадження без урахування обстановки й умов, від яких воно походить [3, с. 85].

В. М. Шевчук визначає слідчу ситуацію як системне, досить складне, багатокомпонентне утворення, зміст якого складають різні умови, обставини, чинники, що визначають обстановку процесу розслідування на певному його етапі та мають значення для обрання й реалізації оптимальних прийомів, методів і засобів [4, с. 147]. В. А. Журавель наголошує на тому, що слідча ситуація є сукупністю умов, у яких на сьогодні здійснюється розслідування, тобто обстановка, в якій відбувається процес доказування та яка визначається наявністю або відсутністю належних фактичних даних, що зумовлюють систему безпосередніх завдань і напрямів діяльності слідчого [5, с. 743]. На думку В. Ю. Шепітько, слідчу ситуацію потрібно розглядати як сформовану на певний момент розслідування внутрішньо необхідну, схильну до зміни сукупність матеріальних, інформаційних й інших чинників та їх оцінку, які характеризують розслідування, що обумовлює основні напрями розслідування, прийняття рішень і вибір способів дії [6, с. 75]. С. В. Великанов зі свого боку окреслює слідчу ситуацію як сукупність сформованих на певному етапі умов – стану й обстановки – розслідування, що сприймаються, оцінюються й використовуються слідчим для вирішення тактичних завдань і досягнення загальних (стратегічних) цілей розслідування [7, с. 215].

На нашу думку, серед наявних підходів до визначення поняття слідчої ситуації найбільш оптимальною є ідея О. Н. Колесниченка. Вчений вважав, що розслідування злочинів здійснюється в конкретних умовах часу, місця, навколишнього середовища, взаємозв'язках з іншими процесами об'єктивної діяльності, поведінки осіб, які опинились у сфері кримінального судочинства, та наголошував, що на нього також впливають інші чинники, а подібна складна система взаємодії утворює конкретну обстановку, в якій слідчий проводить розслідування [8, с. 205].

Зазначимо, що слідча ситуація як обстановка, яка складається на певному етапі розслідування, залежить від ряду об'єктивних та суб'єктивних чинників. Зі свого боку об'єктивні чинники не залежать від учасників кримінального провадження, тоді як суб'єктивні, навпаки, виникають завдяки діям та поведінці учасників розслідування.

Ряд науковців вважає, що об'єктивними чинниками є: наявність доказової та орієнтуючої інформації; чинники, пов'язані зі знищенням доказів; сили та засоби для виявлення й фіксації доказів за допомогою гласних і негласних методів; чинники протидії розслідуванню тощо. До суб'єктивних чинників вони відносять: рівень підготовки особи, що проводить розслідування, та інших співробітників, їх практичний досвід; психологічний стан; можливість приймати рішення, проводити слідчі (розшукові) дії, оперативно-розшукові заходи, експертні дослідження, змінюючи ситуацію на краще; здібність до реальної оцінки ситуації, до виявлення та подолання чинників протидії розслідуванню [9, с. 101]. Інші акцентують увагу на тому, що об'єктивними чинниками виступають не лише джерела доказової та орієнтуючої інформації, а ще їх обсяг і характер, а до суб'єктивних чинників відносять такі особливості слідчого, як наявність навичок до ефективного аналізу значного масиву інформації, що надходить з різних джерел; аналітичні можливості під час обробки технічних геолокаційних даних мобільних операторів з одночасним накладенням їх результатів на мапи місцевості й узгодженням з іншими матеріалами кримінального провадження; навички з одночасного бачення усієї картини протиправної діяльності та окремих фрагментів, які підкріплені наявними доказами [10, с. 288].

На нашу думку, до об'єктивних чинників впливу на слідчі ситуації в процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів у сфері службової діяльності, доцільно віднести такі:

1) встановлення факту скоєння кримінального правопорушення, вчиненого працівником правоохоронного органу у сфері службової діяльності, та безпосередньо фактичних

даних про це кримінальне правопорушення, наявних у слідчого, у конкретний момент розслідування;

2) наявність документального підтвердження злочинної поведінки працівника правоохоронних органів у сфері службової діяльності, охоплюючи паперові, матеріальні та електронні засоби інформації.

3) наявність чинників, пов'язаних зі знищенням доказів (можливістю знищення доказової інформації);

4) наявність можливостей зберігання різних слідів вчинення кримінального правопорушення, скоєного працівником правоохоронного органу у сфері службової діяльності;

5) період часу між вчиненням працівником правоохоронного органу кримінального правопорушення у сфері службової діяльності та внесенням даних про такі протиправні діяння до ЄРДР;

6) організаційно-управлінське та техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінального провадження цієї категорії;

7) наявність інформації, отриманої від контролюючого органу про вчинення працівником правоохоронного органу кримінального правопорушення у сфері службової діяльності за результатами перевірок;

8) наявність інформації, отриманої від оперативних підрозділів про вчинення кримінального правопорушення досліджуваної категорії за результатами оперативно-розшукової діяльності.

Що ж до суб'єктивних факторів впливу на слідчі ситуації в процесі розслідування кримінальних проваджень досліджуваної категорії, то до них можна віднести:

1) рівень розумових здібностей, обізнаності, професіоналізму та практичного досвіду слідчого (детектива) в розслідуванні кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів у сфері службової діяльності;

2) рівень обізнаності підозрюваного працівника правоохоронного органу про наявність у слідчого доказів та інформації щодо вчиненого кримінального правопорушення;

3) встановлення (відсутність) психологічного контакту та професійних взаємин між слідчим (детективом) і підозрюваним працівником правоохоронного органу (іншими учасниками провадження);

4) посаду, яку займає підозрюваний працівник правоохоронного органу, та рівень його службових повноважень (саме цей чинник може надто сильно впливати на ставлення до виконання службових обов'язків учасників кримінального провадження);

5) особливості протидії розслідуванню та розкриттю кримінального провадження щодо кримінального правопорушення, вчиненого працівником правоохоронного органу у сфері службової діяльності;

6) позицію потерпілої сторони;

7) упущення або помилки слідчого в процесі досудового розслідування кримінальних правопорушень цієї категорії;

8) стимулювання або обмеження діяльності слідчого у зв'язку із публічністю та актуальністю кримінальних проваджень щодо кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів у сфері службової діяльності.

Як бачимо, перелік об'єктивних і суб'єктивних чинників впливу на слідчу ситуацію обумовлює їх специфічний зміст та безпосередньо напрям діяльності слідчого (детектива) щодо розслідування кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів у сфері службової діяльності. Тож можна з упевненістю свідчити про те, що інформаційна наповнюваність слідчої ситуації на початковому етапі досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів у сфері службової діяльності, складається з компонентів психологічного, інформаційного, процесуального, тактичного, матеріального й організаційно-технічного характеру, а їх поєднання зумовлює індивідуальність конкретної слідчої ситуації.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що зміст слідчої ситуації складається із об'єктивних відомостей у кримінальному провадженні, а не їх бачення або уявлення про них слідчого (детектива). До таких відомостей нами віднесено:

- 1) зібрані у провадженні докази;
- 2) іншу інформацію, яка має значення для цього розслідування;
- 3) відомості, отримані від джерела надходження первинної інформації.

На нашу думку, сукупність саме цих фактичних даних являє собою повну й об'єктивну картину протиправної події (яка розслідується) у конкретний момент розслідування та дозволяє слідчому (детективу) надати їм належну оцінку й прийняти тактично правильне рішення щодо подальших дій.

Під слідчою ситуацією пропонуємо розуміти сукупність значущої для досудового розслідування інформації (доказів і відомостей, отриманих процесуальним засобом), яка є у розпорядженні слідчого (детектива), у конкретний момент досудового розслідування.

Проаналізувавши погляди на поняття «слідча ситуація» та визначивши зміст слідчих ситуацій, доцільно розглянути їх класифікацію:

а) за часом утворення: вихідні, проміжні та кінцеві [11, с. 194]. Вихідні слідчі ситуації виникають на початковому етапі досудового розслідування та обумовлюють обстановку, у якій безпосередньо розпочинається розслідування кримінального правопорушення. Зазначимо, що вихідні та проміжні слідчі ситуації мають перехідний і динамічний характер та утворюють єдину систему [12, с. 75];

б) щодо можливості досягнення мети досудового розслідування: сприятливі та несприятливі слідчі ситуації [12, с. 289];

в) за ступенем складності: конфліктні слідчі ситуації, тобто ті, які характеризуються активною протидією між сторонами кримінального провадження, та безконфліктні – слідчі ситуації, які характеризуються відсутністю протиріч або активного суперництва між сторонами у провадженні [11, с. 195]. У цьому аспекті погоджуємося з думкою тих науковців, які вказують, що майже всі слідчі ситуації є конфліктними й не може не бути безпроблемних слідчих ситуацій. Так, під час досудового розслідування кримінальних правопорушень у процесі вивчення, оцінювання та вирішення певної слідчої ситуації слідчий (детектив) не може не стикатися з проблемами та протидією, особливо під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів у сфері службової діяльності, тобто кримінальних правопорушень зі спеціальним суб'єктом (ст. 18 КК України);

г) залежно від змісту: індивідуальні (конкретні) та загальні (типові) слідчі ситуації. Індивідуальні (конкретні) слідчі ситуації відображають індивідуальність і своєрідність конкретного моменту досудового розслідування. Унаслідок цього вони охоплюють значну кількість деталей і взаємозв'язків, тому в кожній ситуації обов'язково присутній ряд ознак, які роблять її схожою на інші. Виявлення ж специфіки індивідуальної (конкретної) ситуації потрібне для оптимального вирішення процесуальних, тактичних та управлінських завдань розслідування [13, с. 163]. Зі свого боку типові слідчі ситуації являють собою характерну сукупність інформації на певному етапі досудового розслідування кримінального правопорушення визначеної категорії, тому виконують орієнтовно-методологічну функцію, тобто дають можливість слідчому краще орієнтуватись у комплексі початкових слідчих (розшукових) дій, будувати найбільш точні версії, визначати оптимальні напрями розслідування, окреслювати тактичні завдання та обирати алгоритм їх вирішення [14, с. 69].

Як бачимо, слідчі ситуації відрізняються динамічністю та сукупністю інформації, оскільки їх складові елементи постійно змінюються. Конкретний зміст слідчої ситуації зумовлює діяльність щодо її зміни. Здійснення заходів, намічених учасниками розслідування та іншими причетними до розслідування особами, приводить до якісної зміни слідчої ситуації.

Варто зазначити, що типологізація слідчих ситуацій можлива лише щодо одного з її елементів. Зазвичай обирається той елемент, який характеризує наявність інформації про

подію та її учасників. Цей підхід властивий початковому етапу досудового розслідування й характеризується змістом криміналістично-значущої інформації та її кількістю, яка дозволить слідчому приймати рішення й проводити розслідування.

Досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів у сфері службової діяльності, в контексті аналізу слідчих ситуацій початкового етапу має певну специфіку. Так, для слідчих ситуацій цієї категорії кримінальних правопорушень характерна наявність інформації про конкретного працівника правоохоронного органу, його корисливу зацікавленість, зловживання або перевищення ним своїх службових обов'язків, інші обставини злочинної події та її учасників тощо.

Висновки. Аналіз і систематизація слідчої практики дозволили нам типологізувати слідчі ситуації, які складаються на початковому етапі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів у сфері службової діяльності, залежно від джерела отримання інформації про ознаки такого кримінального правопорушення. До них віднесено слідчі ситуації, обумовлені наявністю інформації про вчинене кримінальне правопорушення, отриманої: в процесі розслідування інших кримінальних правопорушень; у процесі проведення оперативно-розшукових заходів; від громадян; із засобів масової інформації.

За критерієм співвідношення моменту отримання інформації про протиправну діяльність працівника правоохоронного органу та факту передачі (отримання) неправомірної вигоди за вчинення або невчинення (бездіяльність) службових обов'язків можна виділити слідчі ситуації, щодо яких органом досудового розслідування отримана інформація про:

- обіцянку або прохання надати неправомірну вигоду за вчинення або невчинення працівником правоохоронного органу своїх службових обов'язків в інтересах особи, яка обіцяє або пропонує таку вигоду;

- передачу неправомірної вигоди за вчинення службових або протиправних дій;
- вчинення працівником правоохоронного органу кримінального правопорушення у сфері службової діяльності та затримання такого працівника на місці кримінального правопорушення в момент передачі неправомірної вигоди;
- вчинення кримінального правопорушення цієї категорії та передачу працівнику правоохоронного органу неправомірної вигоди;
- численні факти вчинення кримінальних правопорушень, скоєних працівник(ом/ами) правоохоронних органів.

За критерієм обізнаності суб'єкта кримінального правопорушення можна виділити слідчі ситуації, за яких:

- особа, яка (чекає або знає) про ймовірне вчинення працівником правоохоронного органу кримінального правопорушення у сфері службової діяльності, добровільно повідомляє про це правоохоронні органи та сприяє викриттю правопорушника – працівника правоохоронного органу;

- працівник правоохоронного органу (правопорушник) та інші учасники кримінального правопорушення у сфері службової діяльності не володіють інформацією про проведення щодо них оперативно-розшукових заходів і кримінального переслідування;

- працівнику правоохоронного органу (правопорушнику) та іншим учасникам кримінального правопорушення у сфері службової діяльності відомо про проведення щодо них оперативно-розшукових заходів і внесення відомостей про подію кримінального правопорушення, вчиненого у сфері службової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Пчеліна О. В. Ситуаційний підхід у методиці розслідування злочинів у сфері службової діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. № 1. С. 155–159.
2. Словник іншомовних слів. URL : <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D1%E8%F2%F3%E0%F6%B3%FF>

3. Веліканов С. В. Класифікація слідчих ситуацій у криміналістичній методиці : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Х., 2002. 204 с.
4. Шевчук В. М. Слідча ситуація: поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 1. С. 146–150.
5. Журавель В. А. Ситуація слідча. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол. : В. Ю. Шепітько (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави та права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. С. 743–744.
6. Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз) : монографія. Х. : Харків юридичний, 2007. 432 с.
7. Веліканов С. В. Підходи до типізації слідчих ситуацій. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2011. Вип. 21. С. 210–219.
8. Салтевський М. В. Криміналістика : підручник : у 2 ч. Х. : Консум, 2001. Ч. 2. 528 с.
9. Кузьмічов В. С., Прокопенко Г. І. Криміналістика : навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 368 с.
10. Шехавцов Р. М. Загальна характеристика проблемних слідчих ситуацій, що виникають під час досудового розслідування злочинів. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2017. № 3. С. 286–293.
11. Весельський В. К. Слідча ситуація як категорія криміналістичної тактики. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2011. № 25. С. 193–199.
12. Шепітько В. Ю., Журавель В. А. Розслідування злочинів корупційної спрямованості : науково-практичний посібник. Х. : Харків юрид., 2013. 220 с.
13. Європіна І. В. Слідча ситуація та її роль у розслідуванні злочинів, які вчиняються з використанням комп'ютерів. *Вісник Академії адвокатури України*. 2011. № 2 (21). С. 159–168.
14. Куркін В. О. Криміналістична ситуація в слідчій тактиці. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2002. № 1 (14). С. 68–71.

